Het is God alleen, die boven de sterren is verheven. Hij de Hooge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam heilig is, zegt: Ik woon in de hoogte en in het heilige, en bij dien, die van een verbrijzelden en nederigen geest is. (Jesaia 57 : 15).

Tevens blijkt ons uit de Schrift, dat ook in Israël, evenals onder andere volken der oudheid, zekere bekendheid met de „vaste sterren" en haar „beelden" was.

Dit blijkt vooral uit de plaats in het boek Job waar de Heere aan Job vraagt: Kunt gij de liefelijkheden van het Zevengesternte binden, of de strengen des Orions losmaken?

Kunt gij de Mazzaróth voortbrengen op haren tijd? en den Wagen met zijne kinderen leiden? (h. 38 : 31, 32).

Wij hebben hier allereerst te denken aan de *Pleiaden* of het Zevengesternte.

Kunt gij de *banden*, volgens een juister vertaling, der Pleiaden binden of vlechten? heeft dan den hoog dichterlijken zin van het saambinden als tot een snoer van briljanten van deze dicht aan elkaar verbonden sterren.

Het woord op deze plaats met *Orion* overgezet, beteekent allereerst *sterk zijn*, van daar dat het ook wel vertaald werd met *Reus*. Den naam Orion hebben wij uit de Grieksche overzetting. Algemeen wordt aangenomen, dat hier aan dit „sterrenbeeld" van den zuidelijken hemel moet gedacht. Het losmaken van de „strengen" of de „boeien," zou tengevolge hebben, dat de deelen van dit schitterend sterrenbeeld uiteen vielen. Moeielijker is de zin van de woorden in de eerste helft van het volgende vers. Onze statenvertalers lieten, evenals de Grieksche overzetters, het Hebreeuwsche woord *Mazzaróth* maar onvertaald, omdat zij den juisten zin niet wisten.

Ook thans weet men dien niet.

Nu komt er in 2 Koningen 23 : 5, waar ons koning Josia's reformatie verhaald wordt en zijn uitroeiing van den sterrendienst in Juda, een woord voor: Mazzaóth, dat door de onzen met *planeten*, door anderen met *„sterrenbeelden"*, of ook — wijl men dan aan *woningen, herbergen* denkt, en ook de Arabieren van de sterrenbeelden van den *dierenriem* spraken als van „12 paleizen," waarin de zon op haar weg vertoeft — met: de „12 *teekenen van den dierenriem*" wordt vertaald.

Men meent dat Mazzaroth hetzelfde als Mazzaóth is.

Eenvoudiger is wel de gissing, bij Mazzaroth aan een stamwoord dat *schitteren* beteekent, te denken en op de plaats in Job te vertalen: de *planeten*. Het op haren tijd „voortbrengen," „naar buiten brengen" van de *planeten*, geeft hier althans geen slechten zin. Ook kan men nog hier, evenals in Job: 9:9 — waarover straks — aan een ons onbekend sterrenbeeld van den zuidelijken hemel denken.

Duidelijker is de zin van: „den Wagen met zijn kinderen leiden," indien wij ons althans herinneren, dat de „hemelwagen" ook „de groote Beer" heet. De „kinderen" zijn dan de drie sterren, die den staart van den „Beer" uitmaken.

In Job 9 : 9: Die den Wagen maakt, den Orion, en het Zevengesternte, en de Binnenkameren van het zuiden, wordt met de laatste woorden vrij waarschijnlijk een sterrenbeeld van den zuidelijken hemel bedoeld.

Dat Amos, de herder van Tekoa, niet onbekend was met den sterrenhemel, is te verstaan en blijkt ook, waar hij er op wijst hoe het Jehova is, die het Zevengesternte en den Orion maakt (5 : 8).

En als Jesaja den „dag des Heeren" beschrijft, heet het: Want de sterren des hemels en de Orions — de *gesternten* staat in onze vertaling — zullen haar licht niet meer laten lichten (13 : 10). Bij het meervoud hebben wij dan te denken aan den Orion en daaraan gelijke groote sterrenbeelden als den Beer en de Pleiaden.

Zoo wijst ons de Schrift op de lichtende sterren en de „vaste ordeningen des hemels" om te verstaan en te doorzien de eeuwige Kracht en de goddelijkheid des Scheppers ook uit deze Zijne schepselen.

Heft uwe oogen op omhoog en ziet, wie deze dingen geschapen heeft; die in getal hun heir voortbrengt; die ze alle bij name roept, van wege de grootheid Zijner krachten, en omdat Hij sterk van vermogen is; er wordt niet een gemist (Jesaja 40 : 26).

Zoo troost de profeet het volk des Heeren, met een blik op den sterrenhemel. Deze toch predikt ons de almacht en ook de trouw van onzen God.

Waarom zegt gij dan o Jacob! en spreekt o Israel! mijn weg is voor den Heere verborgen en mijn recht gaat aan mijn God voorbij?

„Nochtans hebben wij U niet vergeten".

> Dit alles is ons overkomen nochtans hebben wij U niet vergeten, noch valschelijk gehandeld tegen uw verbond.
> Psalm 44 : 18.

Bij *zonde* hoort *ellende*, en daarom kunnen we er ons bij tegenstelling niet van losmaken, of bij *Godzaligheid* hoort dan ook *gelukzaligheid*. En als we er dan toch telkens op stuiten, dat, omgekeerd, de misdaad gekroond wordt met succes, en daarentegen de trouwe knecht des Heeren door smart op smart achtervolgd wordt, dan verwart zich het besef en roept onze innerlijke conscientie, ook al zwijgen de lippen, God tot rekenschap op over zijn daden.

Niet wij hebben het zoo ingesteld, dat bij zonde ellende komt, en dat geloofstrouw met geluk gekroond moet worden, maar die wet heeft God zelf ons ingeprent, haar ons in het paradijs bij den val getoond, ze in de profetie rusteloos herhaald, en in de dagen des Nieuwen Verbonds door Christus en zijn apostelen laten bevestigen.

Die wet, dat bij zonde ellende en dus bij misdaad straf, maar dan ook bij oprechte deugd vreugd hoort, staat dan ook zoo muurvast in de menschelijke overtuiging gefundeerd, dat door alle eeuw alle volk er Amen op heeft gezegd. Iets wat daarom te sterker spreekt, omdat we in de werkelijkheid slag op slag op feiten en omstandigheden stuiten, die met deze vaste, zekere wet in lijnrechten strijd zijn en ons een vlak omgekeerde werkelijkheid toonen; een werkelijkheid waarin de goddelooze triumfeert en de vrome geloofsheld ondergaat. Een tegenstrijdigheid die zelfs reeds in de natuur schril uitkomt, als de wolf het lam verscheurt of de havik de duif moordt, en die onder de menschen, ook buiten de geloofsworsteling om, zoo keer op keer te betreuren valt, als er voor het slachtoffer van den moordenaar geen ontkomen is en de moordenaar zelf ontsnapt en vrij uitgaat, zonder dat de gerechtigheid hem achterhaalt.

En als dan toch in weerwil van die alzijdige en eeuwenlange ervaring, die het hart zoo pijnlijk aandoet, onwrikbaar in dat hart de overtuiging stand houdt, dat toch de ellende bij de zonde en geluk bij Godzaligheid hoort, dan is het klaar dat deze wet zóó diep en vast door God zelf, bij onze schepping, in ons menschelijk wezen is ingegrift, dat we, in weerwil dat we het tegendeel voor oogen zien, nochtans onveranderlijk naar die ingeschapen, ingeprente en ingegrifte levenswet blijven oordeelen.

En zeg niet, dat dan toch het Kruis van Golgotha deze wet vallen deed, want vlak op de vernedering volgt bij Christus de verhooging. „Daarom heeft God hem uitermate zeer verhoogd en heeft hem een naam gegeven boven alle namen, opdat in den naam van Jezus zich zou buigen alle knie."

Het Kruis van Christus is alzoo in volkomen harmonie met de ervaring, dat het in de zichtbare werkelijkheid vlak omgekeerd gaat; maar dat idéeel en in de einduitkomst toch onveranderlijk de wet die Godzaligheid en gelukzaligheid saambindt, rechtstreeks doorgaat, dat toont u de opstanding die vlak op den kruisdood volgt.

Doch dit neemt niet weg, dat de werkelijkheid hard, bitter hard blijft, en dat het volk des Heeren in zijn reusachtige worsteling, die bij Abel begon en eerst bij de wederkomst des Heeren zal beslecht worden, voor zijn besef telkens wreed door zijn God geslagen wordt

Wreed nog niet zoozeer daarom, omdat in het particuliere leven der vromen veel tegenspoed opkomt en zoo telkens bange smart hen achtervolgt, maar veel meer, omdat de historie zoo telkens en telkens geleerd heeft, hoe het volk, in den strijd voor de zaak des Heeren, door zijn God verlaten wordt, en het al den schijn heeft, alsof God zelf de banier van den vijand en vervolger met zijn zegen kroont.

Of, om het in de taal van den psalmist te zeggen, omdat God zoo telkens zijn volk verstoot en te schande maakt en met zijn krijgsheiren niet optrekt. De diepe klacht die ten slotte op Golgotha haar ontzettende bezegeling vond, toen het Sanhedrin genoot van Jezus doodsangst, en hij, de Zoon des menschen, het *Lamma Sabachtani* van het vloekhout hooren deed.

Bij zulk een tegenstelling is stil berusten geen echte vroomheid, maar drijft oprechte vroomheid juist tot worstelen met God uit. Immers juist de oprechte vroomheid kan niet afstaan van het besef, dat het God zelf is, die het alzoo leidt en bestiert, en het zelf alzoo wil en doet. Die triomf der goddeloosheid en die bittere nederlaag der godzaligheid gaat niet buiten God om. Het komt niet door een macht, waartegenover God zelf machteloos staat. Dit te meenen ware juist zijn God verzaken. Neen, ook in het lijden van zijn volk en in de victorie der goddeloozen, is het Gods raadsbesluit dat wordt uitgevoerd, en is het God zelf die het alzoo gehengt en volbrengt.

Daar hield Job aan vast, en daarom worstelde hij met den Allerhoogste. Daaraan hielden David en Asaf vast, en daarom worstelden ze met God in hun psalmen. Daaraan hield de Christus in zijn sterven vast, en daarom schreeuwde zijn ziel het *Lamma Sabachtani* uit. En daaraan houdt nog een ieder vast, die God vreest, en daarom zijn het juist de trouwste dienaren des Heeren, die nu nog van geen lijdelijk berusten weten willen, maar worstelen met den Almachtige tot Hij zelf hun den vrede in de ziel hergeeft.

De scherpste tegenstelling in deze worsteling met God komt nu daarin uit, als de inspraak van het hart betuigen kan: „Mijn God, ik heb u niet vergeten", en als dan de bange vraag uit datzelfde hart opkomt: „Waarom vergeet Gij mij?"

Een betuiging en een vraag die in den diepsten grond aldus te vertolken zijn: „Ik sta met mijn God in een trouwverbond, en ik heb de trouw van zijn verbond gehouden, maar God houdt de trouw van zijn verbond niet."

Dat wil in het minst niet zeggen, dat daarom het hart zich van geen zonde bewust is, en niet ook zichzelf aanklaagt.

Als het in Psalm 44 heet: „Dit alles is ons overkomen, nochtans hebben wij U niet vergeten. Ons hart is niet achterwaarts gekeerd, noch onzen gang geweken van uw pad," dan denkt de psalmist er niet aan, het volk voor vlekkeloos heilig te verklaren, en weet hij zeer goed dat ook onder het volk des Heeren allerlei zonde bitterlijk voorkomt. Neen, wat hij met die betuiging zeggen wil is alleen dit, dat ze onder alles aan den naam en den dienst des Heeren trouw zijn gebleven en hun handen naar geen vreemden God hebben uitgestrekt. Het is eenigilijk de wetenschap, dat in den bangen strijd tusschen hen die aan God vasthouden, en de anderen die Gods heiligen naam willen uitroeien, zij aan de zake des Heeren trouw zijn gebleven, en geen oogenblik met den vijand hebben geheuld.

Dit is het, wat hun recht scheen te geven op de hulpe Gods. En dat God nu omgekeerd zijn Almachtigheid tegen hen keert, en den vijand ten goede doet komen, dat is het wat ze niet verstaan en niet dragen kunnen, en wat hun den uitroep op de lippen legt: *Om uwentwil* worden we den ganschen dag gedood, we worden geacht als slachtschapen!

Op dit punt der worsteling moet het oog gericht op de *genade* die in die bittere worsteling zelve aan het licht treedt.

Ge verstaat het immers dat uw vroomheid *niet* uw werk, maar een *genade* van God aan uw ziel is. „Niet uit u, het is Gods gave."

En wanneer nu is ook deze genade krachtiger, intensiever? In Adam voor den val, als niets hem deert en het vasthouden aan God eenvoudig de uitademing van zijn natuur is? Of wel als de strijd bang wordt, als alles tegenloopt, en als er in het zichtbare niets overblijft dat ons geloof steunt?

Habakuk geeft hier het antwoord: „Alhoewel de vijgeboom niet bloeien zal, en geen vrucht aan den wijnstok zal zijn; dat het werk des olijfbooms liegen zal; dat men de kudde uit de kooi zal afscheuren, en dat er geen rund in de stallingen zal wezen; zoo zal ik nochtans van vreugde in den Heere opspringen, en zal ik mij verheugen in den God mijns heils".

Ge voelt terstond, dat eerst is volle, diepe, rijke genade. Genade die niet verder kan, en alles overtreft. Een genade die maakt, dat, als er geen ster aan den hemel meer schijnt, en het alles stikdonkere nacht om ons heen wordt, en het hart vergaat van weedom en smarte, dat zelfde hart toch innerlijk vervuld blijft van de teederste liefde voor het Eeuwige Wezen en zijn trouwe niet loslaat. Juist zooals het in Psalm 44 vlak voor die bittere klacht heet: „In God roemen wij den ganschen dag, en uwen Naam zullen wij loven eeuwiglijk."

En hier nu is het mysterie.

Als het moegepeinsde hart niet meer kan, en het water aan de lippen staat, een indaling van genade in datzelfde hart, waardoor men zijn God niet loslaat, maar zijn God omklemmen blijft, en alzoo gesteund wordt door de rijkste en volste genade, die God aan een zondaar, aan een menschenkind schenken kan.

Dan weet het denken geen uitweg. Een oplossing van het bange raadsel voor ons peinzen is er niet. We twisten met onzen God over zijn trouwe, die schijnbaar te kort schiet. Maar onderwijl ondersteunt God het hart juist daarin, dat ons hart God niet zegent en varen laat, maar dat de eeuwige armen der ontferming het onzichtbaar zoo machtig door genade ondersteunen, dat het van innerlijke vreugde in zijn God opspringt en blijft roemen in den God zijns heils.

Niet dus de stomme smart, die vertwijfelt, maar de smart die zelfs tegen God in durft worstelen, die haar pijn in het klagen uitschreeuwt, maar tegelijk met die bittere klacht uit hetzelfde innerlijk zielsbestaan de kreet der aanbidding voor zijn God doet hooren.

En dan is er daarna in het Kruis ook wel een oplossing van het raadsel des lijdens voor ons verstand, maar niet daarin ligt de waarachtige vertroosting. De vertroosting ligt in het mysterie des harten.

En dat mysterie is, dat God zulk een alles te bovengaande genade aan u in het binnenste uwer ziel verheerlijkt, dat gij, voor uw besef van uw God verlaten, toch onveranderlijk aan uw God vasthoudt.

Eerst: Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten.

Maar dan ook: Vader, in uwe handen beveel ik mijnen geest.

Amsterdam, 26 Sept, 1902.

De Nederlandsche Christen-Studentenvereeniging.

Het hart van den Gereformeerde is niet eng. Naarmate men zelf vaster staat in eigen welgewortelde overtuiging, kan er te meer waardeering zijn voor wat buiten onzen kring geschiedt. Dat niet alleen in Nederland, maar in heel Europa, Amerika en zelfs in Azie de studenten, die den naam van Christus belijden, aaneensluiting zoeken, om saamverbonden, des te sterker te staan tegen de machtige verleiding van de ongeloovige wetenschap, is daarom ook voor ons een verblijdend verschijnsel. Al geven wij daarmede geen oogenblik ons standpunt prijs, dat een geloovig student aan geen ongeloovige Universiteit behoort te studeeren, wanneer de toegang tot een Christelijke Hoogeschool voor hem openstaat.

De Christen-studentenvereeniging in ons vaderland houdt jaarlijks te Laren conferenties, waar de genieting der vrije natuur zich paart aan gezelligen omgang en gemeenschappelijke bespreking van ernstige onderwerpen. Ditmaal was Dr. Kromsigt uit Dordrecht uitgenoodigd, om de bijbelbesprekingen te leiden, en niet het minst aan zijn invloed was het te danken, dat de conferentie in goeden geest geleid werd. Wat hij zelf in de Gereformeerde kerk meedeelt, aangaande den indruk te Laren ontvangen, toont, dat ook onder deze studenten diep gevoeld werd, hoe alleen de band aan het Woord Gods bewaren kan voor vervloeiing en afwijking van het geloof.

Van uit de verte reeds meermalen van de beweging gehoord hebbende, waren we nu in de gelegenheid haar van naderbij te leeren kennen, daar men ons had verzocht de drie conferentie dagen met bijbelbespreking te openen en te sluiten. En we kunnen zeggen: met dank aan God over zooveel, dat we hadden gezien en gehoord, keerden we huiswaarts. Er heerschte een goede, opgewekte, broederlijke geest. Verschillen werden niet onderdrukt, maar duidelijk uitgesproken. En toch geschiedde het tevens op zulk eene wijze, dat de hartelijke begeerte onder alles duidelijk kenbaar was, om samen het ware, Christelijke spoor te mogen vinden. Gepaste humor en soms schalksche vrolijkheid zorgden ervoor, dat de ernst niet verstijfde tot gemaniereerde deftigheid of valsche geestelijkheid. Degelijke referaten, vaak van krachtige, geestige of ook suggestieve welsprekendheid, gaven aanleiding tot velerlei besprekingen over zeer onderscheidene onderwerpen. Vooral de vraag naar de beteekenis van den Bijbel voor heel ons leven liep eigenlijk door alles heen. En het was ons een teeken ten goede voor de ganssche conferentie, dat die vraag zoo telkens weer boven kwam. Daaruit bleek, dat we bij alle verscheidenheid der onderwerpen (o.i. een verdienste, het litterarische onderwerp vooral niet uitgezonderd) toch niet werden afgeleid. Treffend was, hetgeen de Voorzitter de heer de Stoppelaar, beroepen predikant te Herkingen, ongeveer op het einde der conferentie zeide en verder ontwikkelde: „Hoe dieper toch ons geloofsleven wordt, hoe meer we ons toch ook aan den Bijbel gebonden zullen weten." Moge dat maar de ervaring zijn bij voortgaand onderzoek der Schrift ook in de „Bijbelkringen" van steeds meerderen uit den kring der N. C. S. V. Men behoeft elkander zijne opinie niet op te dringen. Laat het beginsel van „de vrijheid van den Christenmensch" hoog gehouden worden niet het minst in de studentenwereld. Maar laat het woord maar vlijtig gelezen worden, alleen en gemeenschappelijk; het Woord Gods heeft een eigen majesteit in zichzelf.

Hartelijk hopen we, dat de Vereeniging in omvang en groei, bovenal geestelijken groei, moge toenemen. Sommigen zijn bang voor elk soort van vereeniging buiten de Kerk om. Doch wij mogen nooit vergeten (tegenover Rome), dat in „de vrijheid van den Christenmensch" het recht tot allerlei soort van vereenigingen van Christenen tot een of ander doel onbetwistbaar gegeven is. Dat aan elk vereenigingsleven evenals aan het leven in de eenzaamheid zekere gevaren kleven, is duidelijk, want de zonde omringt ons overal lichtelijk, waar wij ook staan of liggen. Die gevaren moeten onder de oogen gezien worden, opdat men zich ervoor hoeden moge, doch „de vrijheid van den Christenmensch" moet ook in het recht tot vereenigingsleven gehandhaafd worden, altijd weer met deze beperking: „een ieder zijn in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd." Meent iemand als „tirailleur" beter zijne roeping te kunnen vervullen, men gunne ook hem zijne vrijheid. Alleen van de Kerk geldt, dat ieder *schuldig* is zich bij haar te voegen. Doch wij meenen, dat het over het algemeen goed zal zijn, dat de Christen studenten zich aaneensluiten en alzoo ook in onderlingen, vertrouwelijken omgang en lezing van Gods Woord kracht zoeken (Rom. 1 : 11 en 12) tegenover zoovele invloeden, die op hen werken ten verderve. En daarom vestigen wij de aandacht op deze Vereeniging ook voor ouders, die zonen hebben, die studeeren.

Aangenaam was het ons ook op deze conferentie, die door ± 80 personen werd bijgewoond, verscheidene studenten te ontmoeten van de Vrije Universiteit en van de Theologische School te Kampen. Ons trof de gedachte, dat juist de „spes patriae" („hoop des vaderlands") ons voor het eerst gebracht had in een aldus gemengd gezelschap. En als vanzelf rees in ons hart de bede omhoog, dat het de profetie mocht zijn van een toekomst, waarin heel Jezus' Gemeente in Nederland nog eens saâm mocht verbonden worden in één kerkverband. Wie weet, welke verrassingen de Heere nog voor Zijn volk in Nederland heeft bereid. Mogen in het gebed van Gods volk niet het minst onze Christen jongelingen gedacht worden in hunnen vaak zoo moeilijken strijd.

Wij zijn het met Ds. Kromsigt van harte eens, dat het vrije vereenigingsleven naast de kerk een eigen bestaansrecht heeft. Alles in de kerk te laten opgaan, is geen Gereformeerd, maar een Roomsch beginsel. De „vrijheid van den Christenmensch" moet op dit punt worden gehandhaafd. Mits dit saamkomen in gemengd gezelschap onze studenten van Gereformeerden huize er maar niet toe verleide, onze vastbelijnde Gereformeerde beginselen uit te ruilen voor een zwevend Christendom boven geloofsverdeeldheid.

Recensiën.

T. Bos, Korte lijnen uit de Kerkgeschiedenis, getrokken door T. Bos, Groningen, Jan Haan. 1902.

Ds. T. Bos heeft een goed werk gedaan, met voor de „Gereformeerde jongelui," gelijk hij het noemt, dit korte overzicht der kerkgeschiedenis in het licht te geven. Voor onze jongelingen op catechisatie en jongelingsvereeniging en voor onze a.s. onderwijzers, vooraiet dit werk in een dringende behoefte. Het geeft, zooals dat in zulk een overzicht juist zoo noodig is, niet een aantal feiten uit de kerkgeschiedenis van meer of minder algemeen belang, in kleurlooze opeenvolging, maar het trekt vaste lijnen, het wijst aan de machtige geestesbewegingen, die in de historie der kerk een hoofdrol hebben gespeeld, het doet overal zien, waar de deformatie der kerk begint, welke motieven daartoe hebben geleid, en hoe God telkens weer zijn gedeformeerde kerk tot reformatie bracht. Al is de titel van dit werk minder gelukkig gekozen, en al is er hier en daar wel eens een druktout blijven staan (mogen wij daaronder ook de vermelding rekenen op pag. 207, dat bij de vereeniging der Chr. Geref. kerken en der Ned. Geref. kerken bepaald werd, dat *voorloopig* door de kerken aanvaard werd het verband met de Theologische faculteit der Vrije Universiteit"?) toch bevelen wij het gaarne aan. Dat de geschiedenis der Gereformeerde kerk in Nederland zulk een ruime plaats in dit overzicht inneemt, maakt het voor onze Gereformeerde jongelingen des te bruikbaarder.

K. Wielemaker, *De ramp op Martinique*. K. le Cointre. 1902.

Het is goed op de teekenen der tijden acht te geven. Ook in de schrikkelijke rampen op de West-Indische eilanden spreekt een stemme Gods tot ons hart. De heer Wielemaker, hoofd der Christelijke school te Biggekerke, heeft naar aanleiding van de jongste vulcanische uitbarstingen, hier een kort overzicht gegeven van de bewoners en geschiedenis der West-Indische eilanden, van de beteekenis der vulcanische werkingen in het algemeen, om dan ten slotte de ramp van St Pierre te beschrijven. Het werkje ademt een Christelijken geest en is boeiend geschreven.

Gijsbertus Voetius. *Verhandeling over de zichtbare en georganiseerde kerk*. Uit het Latijn vertaald door R. J. W. Rudolph en Dr. F. F. C. Fischer. Kampen, J. H. Kok. 1902.

Reeds jaren geleden hebben beide vertalers een deel van dezen gewichtigen arbeid in het licht gegeven, maar destijds (door welke oorzaken bleef voor het publiek verborgen) kwam er een kink in de kabel en de arbeid werd gestaakt. Het is ons een oorzaak van vreugde, dat thans deze arbeid weer is opgevat, en in keurigen vorm, met heldere letter, een van Voetius' belangrijkste tractaten over het kerkrecht, verdietscht voor ons ligt. Voetius is en blijft de groote canonicus, de man, die door God begenadigd is, om scherp belijnd het Gereformeerde kerkrecht te ontwikkelen. Al moge de scholastieke vorm voor ons wat vreemd zijn, al disputeert Voetius wat veel tegen de Paapsche misbruiken, die voor onzen tijd minder belangrijk zijn, er is na en naast Voetius nog niet één opgetreden, die zoo klaar en grondig de Gereformeerde beginselen van het kerkrecht ontwikkeld heeft. Zijn Politica Ecclestiastica is zonder even knie. Het was daarom te meer te betreuren, dat dit standaardwerk voor zoo weinigen toegankelijk was. De hooge prijs, dien men voor Voetius' werken te betalen heeft, en het moeilijke Latijn maakten, dat deze goudmijn voor verreweg de meeste predikanten gesloten bleef. Wij twijfelen dan ook niet, of deze vertaling, die zeer gelukkig is geslaagd, zal er niet weinig toe bijdragen, om Voetius weer in eere te brengen. Niet alleen predikanten, maar ook onze regeeronderlingen en meer ontwikkelde gemeenteleden zullen goed doen, met dit tractaat aan te schaffen en te bestudeeren. Moge spoedig na deze eersteling de vertaling van meerdere tractaten volgen, en zoo ons publiek allengs een compleeten Voetius in handen krijgen. Meerdere kennis van de Gereformeerde beginselen van kerkregeering, is ook voor onze Gereformeerde zoo kerken broodnoodig.

B. van Schelven, *„Sions zeer heerlijke dingen."* Toespraak ter voorbereiding tot het gebed, gehouden aan den vooravond van de opening der Generale Synode van „de Gereformeerde kerken in Nederland." A. Meijer, Arnhem, 1902.

H. Hoekstra, *Ervaren in het verstand der tijden*. Openingswoord bij den aanvang der Generale Synode, van de Geref. kerken in Nederland op 12 Aug. 1902, in de Oosterkerk te Arnhem. Kampen, J. H. Kok. 1902.

Beide gelegenheidstoespraken, maar die toch in ruimeren kring de aandacht verdienen. In onze Generale Synodes komen niet enkele ambtsdragers, maar alle kerken zaam. En daarom is het goed, dat ook de kerken weten, met welk ernstig woord de handelingen der Synode zijn aangevangen. Bij alle verschil van gaven, blijkt uit beide toespraken, hoe ernstig de bede was, dat ook deze Synode de heerlijkheid van het Sion Gods zou doen uitkomen. Of de uitkomst aan deze bede beantwoord heeft, moge de historie beoordeelen.

H. Hoekstra, *De Toekomst des Heeren*. Dertien Leerredenen over de brieven aan de Thessalonicensen. Kampen J. H. Kok, 1902.

Dat ons Gereformeerde volk goede predicatiën met graagte lezen wil, blijkt uit het feit, dat Ds. Hoekstra nog steeds voortgaat ons op zijn prediekenbundels te vergasten. Arnhem's leeraar schijnt daarbij steeds meer de oude Gereformeerde preekmethode te volgen, die niet hier en daar een tekst uitkoos, maar het Woord Gods in geregelde volgorde voor de gemeente uitlegde en toepaste. Wie deze preeken over de beide Thessalonicensser brieven doorleest, zal gevoelen hoe juist door deze vervolgpreeken over een bepaald bijbelboek veel kan gezegd worden tot de gemeente, dat anders lichtelijk aanstoot geven zou of als minder geestelijk niet zou trekken. De rijkdom van Gods Woord voor alle toestanden van het geestelijk, kerkelijk en maatschappelijk leven treedt hier helder in het licht. En Ds. Hoekstra heeft een gave om te vermanen, die zelfs den afwijkenden broeder doet gevoelen, hoe waar het woord van den Psalmdichter is: De rechtvaardige sla mij, het zal weldadigheid zijn, en hij bestraffe mij, het zal olie des hoofds zijn, het zal mijn hoofd niet breken.

Dr. L. Wagenaar, *Walcheren in* 1778. Middelburg. T. C. en W. Altorffer 1903. (Overgedrukt uit: Archief 1903, uitgegeven door het Zeeuwsch-Genootschap der wetenschappen.)

Dr. Wagenaar heeft er slag van, de geschiedenis aan te kleeden. Bij hem althans is ze geen dood stuk petrefact, maar een brok uit het volle menschelijke leven. De strijd in 1778 in Walcheren gestreden over de „nieuwe zangwijze" der psalmen en de permissie door Vlissingen's magistraat aan de Roomschen geschonken, om een eigen kerkgebouw op te richten, wordt hier in boeienden trant verhaald. Wat schijnbaar slechts van locaal belang is, wordt hier een kenmerkend tafereel van hetgeen tegen het einde der 18 eeuw de harten bewoog, en levert aldus een niet onbelangrijke bijdrage voor de geschiedenis van dit overgangstijdvak, waarin regententrots en burgerzin, kerkelijk conservatisme en nieuwigheidszucht met elkander streden.

Ludwig Ganghofer, *Het nieuwe Leven*, Roman uit den Boerenkrijg der 16e eeuw bewerkt door J. H. Maronier. Uitgegeven door L. J. Veen, Amsterdam 1902.

De geschiedenis in romantischen vorm te geven heeft zijn voor- en nadeel. Waar de grens ligt tusschen waarheid en verdichting is voor den gewonen lezer moeilijk na te gaan. Toch heeft de historische roman geen geringe verdienste, wanneer de schrijver de kunst verstaat het verledene te laten herleven en ons den geest der tijden verstaan doet. Ongetwijfeld is dit het geval met Ludwig Ganghofer, die ons de motieven van den Boerenkrijg, welke in Luther's dagen Duitschland verteerde, wil leeren kennen. Het verhaal pakt. En de vertaling van den heer Maronier is uitstekend gelukt.

Het leven van Ch. H. Spurgeon door hem zelven Deel IV. Rotterdam D. A. Daamen 1902.

Nu met dit 42 deel het leven van Spurgeon, saamgesteld door zijne weduwe uit zijn dagboek, aanteekeningen en brieven, is ten einde gebracht, vestigen wij nogmaals de aandacht op deze biographie. Spurgeon was een machtig prediker en een held des geloofs. Zijn leven van naderbij te leeren kennen, zooals hij opging in den dienst des Heeren en daarin biddend werkzaam was, is een genot en een beschaming tevens. De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegen zijn.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen door ondergeteekende: Van Mej. Maget te Delft *f* 1.—; van den heer Torenbeek te Voorschoten, uit de collecte *f* 1 —; van Ds. G. Vlug te Nijkerk, *f* 6.— uit de Unie Collecte te Nijkerk en *f* 2.50 uit de kerkcollecte aldaar; van de diakenen Geref. Kerk te Hilversum B, Uniegift *f* 2.50 en *f* 12.50; door den heer A. P. Veraluys te Horst, van N. N. *f* 2.50.

Ingekomen bij Ds. Houtzagers: Postmerk Nijmegen, van N. N. *f* 40.—.

D. HUILEMAN,
Kootwijk. *Penningmeester.*

Uit de Pers.

Heel onze kerkelijke pers houdt zich nog in meerdere of mindere mate bezig met hetgeen de Arnhemsche Synode inzake de Opleidingsquaestie besloot.

Onze ruimte is te beperkt, om al deze oordeelvellingen, jammerklachten en raadgevingen aan onze lezers mede te deelen. Wij maken slechts een uitzondering voor twee beschouwingen, die van meer bizondere beteekenis zijn. In de eerste plaats het oordeel van Prof. Bavinck in de *Bazuin*. Na een kort overzicht te hebben gegeven van den loop der zaken op de Synode en het eindresultaat, volgt deze epicrise:

Ziedaar de uitkomst der langdurige beraadslagingen! Op welk standpunt men ook sta en van welke zijde men de zaak ook beziet, er is niet anders van te zeggen dan dat het een droef resultaat is. Niemand had verwacht, dat de zaken zulk een loop zouden nemen. Geen enkele Classis of Provinciale Synode had zulk een uitkomst voorgesteld of gewenscht. De provincies, die het Concept Contract terzijde wilden leggen, begeerden allerminst,